

Ajalooalaste uurimistööde võistlus „Aja märgid – aeg, koht, inimene”

Žürii kokkuvõte

Eelmise aasta septembris kuulutas president Kersti Kaljulaid välja järjekordse kooliõpilastele suunatud üleriikliku ajalooalaste uurimistööde võistluse, mille teemaks oli seekord „Aja märgid – aeg, koht, inimene”. Nagu ikka, toimus konkurss kahes vanuseastmes (põhikool ja gümnaasium) ja kogu korraldustöö raskus langes Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Seltsile. Uurimistöid hindas žürii, mille koosseisu kuulusid Tartu Ülikooli ja Eesti Rahva Muuseumi esindajad – Tartu Ülikoolist professor Eero Medijainen ja kaasprofessorid Anu Raudsepp ning Andres Andresen, Eesti Rahva Muuseumist teadur-kuraator Anu Järs.

Žürii lähtus oma otsuse langetamisel üldistest teadustööde hindamise printsiipidest, arvestades sealjuures uurimistöö originaalsust, allikate kasutamist, üldistuste tegemise oskust ning töö vastavust teemale.

Uurimistööde võistlusele laekus kokku 36 uurimistööd, 6 põhikooli ja 30 gümnaasiumi astmest. Et võistluse üldteema oli sõnastatud küllalt laiana, siis mahtusid selle alla väga erinevatele üksiküsimustele pühendatud tööd. On ju igasuguse ajaloos toimunud sündmuse ja protsessi eelduseks, et see toimub mingil ajal, mingis geograafilises paigas ja sellega on seotud inimtegevus. Seega kõik esitatud tööd vastasid suurepäraselt võistlustööde üldteemale „Aja märgid – aeg, koht, inimene”.

Põhikooli õpilased uurisid olulisi koolitegelasi, rannarootslaste elukeskkonda, perekonna ja perekonnanime ajalugu, talu- ja isikuajalugu. Originaalsemana võib esile tõsta kooli aia uurimise teema, mida Eesti ajalookirjutuses on varasemalt siin ja seal mainitud, aga mida ei ole põhjalikumalt käsitletud.

Gümnaasiumiastmes, kus töid oli rohkem, oli ka temaatiline mitmekesisus mõistetavalt avaram. Käsitlemisele võeti kommunismiohvrite teema, kohaajalugu mitme nurga alt,

erinevate institutsioonide ja isikute ajalugu. Veel uuriti mälestusmärke ja sümboolikat, ei puudunud ka mood, teadmised ajaloost ning küber-, militaar- ja põllumajandustemaatika.

Rõõmustaval kombel pärineb uurimistööde tugevam osa erinevatest paikadest üle Eesti, mitte üksikutest keskusest. See on väga oluline punkt, mis näitab kõrgetasemelise ajaloohariduse olemasolu üle kogu meie riigi. Uurimistööde küllalt ühtlase taseme tõttu ei olnud žürii töö parimatest parimate väljasõelumisel kaugeltki lihtne.

Millele juhtida tähelepanu, et järgmistel aastatel oleksid uurimistööd veel paremad?

Osade tööde puhul jäi silma, et oleks saanud töö pealkirja veel mõnevõrra täpsustada, et pealkiri võimalikult hästi vastaks töö sisule ja oleks vajalikul määral informatiivne.

Uurimistöö optimaalse struktuuri osas peab ikka rõhutama seda, et töö peatükid peaksid olema paraja suurusega, mitte liiga lühikesed ega mitte liiga pikad.

Eks ole ka selge, et uurimistööde võistlusel hinnatakse kõrgemalt uurimusliku sisuga töid ja referatiivsema kallakuga käsitus ei too selles žanris võidupunkte. Mälestuste talletamine on oluline, aga see pole veel uurimistöö. Laiemalt võttes erinevate materjalide kogumine on oluline, aga nagu me kõik teame, ei ole materjalikogu veel uurimus.

Sel aastal saab esile tõsta varasemast ulatuslikumat ajalooarhiivide materjalide kasutamist. Uurimistöodes on kasutatud veel mitmekesiseid allikaid, sealhulgas perekonnaarhiivide andmed, nagu fotod ja kirjavahetus, suulised allikad, intervjuud ja küsimustikud. Mõningatel juhtudel on teostatud ka objektide vaatlust maastikul.

Vahel on osutunud probleemiks täpne ja korrektne viitamine. Kui mingid materjalid on digiteeritud ja veebi kaudu kättesaadavad, siis see ei tähenda ju veel, et tuleb viidata neile materjalidele kui veebiallikatele. Kui Rahvusarhiivi materjale kasutatakse veebi kaudu, siis viidatakse neile ikka samamoodi nagu siis, kui neid materjale on kasutatud arhiivi lugemissaalis. Kui kasutatakse mingisugust ajakirja, mis on olemas paberkujul ja lisaks ka kättesaadav veebis, siis viidatakse ikka originaalile ehk paberkujul ajakirjale, mitte Digari kaudu kasutatud veebivariandile. Sama kehtib ka näiteks seadusandlike aktide puhul, siingi pole põhjust viidata nendele kui veebiallikatele.

Teadustöös on esmatähtis mõtte võimalikult täpne ja selge edasiandmine, mistõttu teadusliku taotlusega teksti sõnastus nõuab muidugi erilist tähelepanu. Nii tuleb tähelepanu

pöörata ka mõistete ja terminite kasutamisele, et need annaksid autori mõtet õigesti ja täpselt edasi.

Vist küll täiesti omaette teemana võib välja tuua Vikipeedia, mille kasutamine paistab olevat tõusuteel. Väliselt leidub Vikipeedial mõningaid sarnaseid jooni soliidsete teatmeteostega (nagu näiteks Eesti Entsüklopeedia). Teatmeteoseid saab ja tuleb uurimistöodes kahtlemata kasutada, kuid erinevalt pädevate autorite poolt koostatud ja põhjalikult toimetatud entsüklopeediast ei ole Vikipeedia usaldusväärne allikas, Vikipeediast võib leida äärmiselt erineva tasemega sissekandeid. Palun ärge kasutage Vikipeediat teadusliku taotlusega uurimistöodes.

Kokkuvõtteks.

Paljud inimesed on ära teinud suure ja vajaliku töö. Kõige suurema töö on teinud õpilased, kes on uurimused valmis kirjutanud. Need õpilased, kes on väga tõsised ajaloo huvilised, on teinud esimesi samme ühe pika ja põneva teekonna alguses. Need, kes seovad oma elutee mingite muude vajalike ülesannetega, on ometi saanud väärtusliku kogemuse kriitilise mõtlemise ja andmete kriitilise analüüsimise osas, mida mõtleval inimesel läheb alati vaja. Selles, et õpilased leiaksid tee uurimistöode kirjutamise juurde ja nad sellel kirjutamise teel kindlalt püsiksid, on väga suur osa ajalooõpetajatest juhendajatel. Ja lõpuks on kogu selle suure ettevõtmise eesotsas jätkuvalt ja kindlalt seisnud Eesti Ajaloo- ja Ühiskonnaõpetajate Selts. Kõigile teile suur tänu tehtud töö eest!

Andres Andresen

Tartus, 13. mail 2022